

Vedení účastníka procesem uznávání jeho předchozích pracovních zkušeností ve strojírenských, elektroenergetických a stavebních oborech dle NSK (Modul č. 2)

Metodický a podpůrný materiál pro účastníky

Objednatel:

Vzdělávací společnost EDOST s. r. o
Cihlářská 4132, Chomutov, 430 03

Zhotovitel:

VeryVision, s.r.o.
Dělnická 382/32, Ostrava-Poruba, 708 00
veryvision@veryvision.eu

srpen 2011

veryvi?ion
VIZE, VÝZKUM, VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

1.	CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ A UZNÁVÁNÍ VÝSLEDKŮ PŘEDCHOZÍHO UČENÍ	3
1.1	Trendy a strategické dokumenty v oblasti celoživotního učení	3
1.2	Informální, neformální a formální učení.....	4
1.3	Uznávání výsledků předchozího učení jako součásti celoživotního učení.....	6
2.	PROCES UZNÁVÁNÍ VÝSLEDKŮ PŘEDCHOZÍHO UČENÍ	10
2.1.	Proces uznávání výsledků předchozího učení – odborné vymezení problematiky	10
2.2	Uznávání výsledků předchozího učení v zemích EU	11
3.	ROLE PRŮVODCE	15
4.	POSTUPY A METODY PRÁCE PRŮVODCE PŘI UZNÁVÁNÍ VÝSLEDKŮ PŘEDCHOZÍHO UČENÍ....	17
4.1	Fáze procesu práce průvodce s kandidátem	17
4.2	Vymezení působnosti průvodce	19
4.3	Metody a postupy.....	24
5.	PORTFOLIO OSOBNÍCH KOMPETENCÍ – STAVEBNÍ A DŘEVO OBORY.....	26
5.1	Hutník valcíř kovů (kód: 21-008-H)	26
5.2	Stavební truhlář (kód: 33-002-H).....	28
6.	POUŽITÁ LITERATURA.....	33

1. Celoživotního učení a uznávání výsledků předchozího učení

1.1 Trendy a strategické dokumenty v oblasti celoživotního učení

Pojem celoživotní učení

Od roku 1996 je místo pojmu „vzdělávání“ užíván pojem „učení“, a to ke zdůraznění nutnosti **aktivního přístupu** jedince. Celoživotní učení (CU) představuje zásadní změnu pojetí celého vzdělávání, kdy všechny možnosti učení – ať už v tradičních vzdělávacích institucích v rámci vzdělávacího systému či mimo ně – jsou chápány jako jediný propojený celek, který dovoluje rozmanité a četné přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním a který umožňuje získávat stejné kvalifikace a kompetence různými cestami a kdykoli během života. Formalizovaný vzdělávací systém, jak jej známe dnes, vytváří pro toto pojetí celoživotního učení nezbytné základy, tvoří však jen jednu jeho část.

Charakteristiky celoživotního učení:

- CU má člověku poskytovat možnost vzdělávat se v různých stadiích svého rozvoje až do úrovně svých možností v souladu s vlastními zájmy, úkoly a potřebami.
- CU nelze ztotožňovat se vzděláváním dospělých, přestože vzdělávání dospělých je jednou z jeho z nejvýznamnějších složek.
- Celoživotní učení má svou polohu horizontální (stranu poptávky), jejíž základní charakteristikou je zajistit možnost učení a přístupnost ke vzdělávání po celý život, a má také svou polohu vertikální (stranu nabídky), jejíž základní charakteristikou je zajištění možnosti učení se, nabídka a zpřístupnění vzdělávání až do úrovně osobnostních možností (do úrovně kritického růstového momentu, stropu intelektových předpokladů, do maxima osobnostních dispozic).
- Pojem celoživotní učení zdůrazňuje víceméně časovou dimenzi: učení v průběhu života, buď nepřetržité, nebo periodické. Proto se v [Memorandu EU o celoživotním učení](#) (2000) hovoří o všeživotním učení („lifewide“), které obrací pozornost na rozšíření učení, které se může odehrávat v plném rozsahu našeho života a v jakémkoliv jeho stadiu.
- Probíhá tedy jak v různých prostředích, tak také v různém čase.
- Prosazuje se rovněž trojrozměrný pohled na celoživotní učení.

V roce se 1999 definuje celoživotní učení jako pojem, **„zahrnující veškeré účelné formalizované i neformální činnosti související s učením, které se průběžně realizují s cílem dosáhnout zdokonalení znalostí, dovedností a odborných předpokladů“**.

V roce 2000 definuje OECD celoživotní učení takto: „Učení pod tímto úhlem pohledu spojuje individuální i společenský rozvoj ve všech směrech i prostředích – v rámci formalizovaném, tedy ve školských institucích, v zařízeních odborné přípravy, terciárním vzdělávání, vzdělávání dospělých, a také v prostředí neformálním, tedy doma, v práci a v jiných společenských celcích. Jedná se o systémový přístup: zaměřuje se na standardy vědomostí a dovedností, které platí pro všechny, bez ohledu na věk. Zdůrazňuje potřebu všechny děti od nejútlejšího věku připravovat a motivovat k učení po celý život a koordinovat snahy o zajištění příslušných možností pro všechny dospělé, ať zaměstnané či nezaměstnané, kteří se potřebují rekvilifikovat, případně postoupí na vyšší kvalifikační stupeň.“

Strategie celoživotního učení se odvíjí od předpokladu, že celoživotní učení má sloužit k řešení tří základních tématických okruhů, které jsou se vzděláváním spojeny:

- 1) **Osobní rozvoj jedince** – celoživotní učení má sloužit ke zvýšení kvality života člověka, k rozvoji jeho osobního potenciálu a využití jeho schopností. Současně mu má napomáhat rozvíjet dovednosti, které potřebuje pro uspokojení svých cílů.
- 2) **Sociální soudržnost** – systematické celoživotní učení se musí stát přístupným pro všechny sociální skupiny. Vyloučení některých skupin z procesu vzdělávání by vedlo k polarizaci společnosti, kde by na jednom konci kontinua byli privilegovaní jedinci s přístupem ke vzdělání, s vysokými příjmy a současně i s velkým zatížením (jak finančním, tak společenským), kdy by především oni přispívali do sociálního systému. Současně by také především oni měli dostatečný socio-kulturní přehled, který by jim umožňoval lépe využívat možností a příležitostí vedoucích ke zkvalitnění života než by tomu bylo u ostatních sociálních skupin. Na straně druhé by pak stáli příslušníci těch společenských skupin, které se ke vzdělávání nedostaly, skupiny ve své většině závislé na sociální pomoci (příčemž by do sociálních fondů investovali především příslušníci privilegovaných vrstev), trpící frustrací z vlastního postavení a bez vyhlídky na zlepšení svého života. Nestabilita takto postavené společnosti by byla evidentní a sociální rozpory by mohly vést až k jejímu zhroucení.
- 3) **Hospodářský rozvoj** – celoživotní učení umožňuje (jak jsme již uvedli v předchozích bodech) lepší využití osobního potenciálu každého jednotlivce, čímž vede ke zvýšení úrovně celé společnosti. Investice do vzdělávání tak mají za následek zvýšení flexibility, produktivity, vytváření nových pracovních příležitostí a tím vedou k navýšení hospodářského růstu. Je tedy zřejmé, že otázka nestojí, zda vlády jednotlivých států mají na to, aby investovaly do vzdělávání svých občanů, ale zda mají na to, aby tyto investice neprováděly.

1.2 Informální, neformální a formální učení

V **Memorandu o celoživotním učení** (2000) se hovoří o všeživotním učení („lifewide“), které obrací pozornost na rozšíření učení tak, aby probíhalo bez ohledu na životní etapu, místo, čas a formu učení. Memorandum také v rámci celoživotního učení rozlišuje učení formální, neformální a informální. Všechny tyto oblasti hrají v rámci celoživotního učení významnou úlohu a jsou si co do významu rovnocenné.

Formální učení

Je to učení se převážně ve školských zařízeních a vždy vede k dosažení určitého stupně vzdělání doloženého formálně, tj. oficiálně uznávaným certifikátem (vysvědčením, diplomem apod.) se zpravidla celospolečenskou platností. Do formálního učení se zahrnují všechny jeho řádné formy (tj. nejen denní, ale kupř. i distanční studium).

Formální učení probíhá organizovaně a strukturovaně (z hlediska cílů, prostředků a času), jedná se o učení se řízené. Formální učení je z hlediska toho, kdo se učí, záměrnou činností.

Neformální učení

Neformální učení je realizováno i mimo školní prostředí – např. formou jazykových kurzů, kurzů ICT, řídičských kurzů, rekvalifikačních kurzů, různých přednášek a seminářů apod. I v těchto kurzech bývá učení realizováno na základě určitého kurikula, uplatňuje se v něm opět především řízené a záměrné učení se.

Je zaměřeno na získání takových znalostí a dovedností, které jeho účastníkovi mohou pomoci prohloubit si dosavadní a získat nové osobní znalosti a dovednosti.

Nutnou podmínkou je (prezenční či distanční) vedení a hodnocení účastníkového učení se odborným lektorem či učitelem. Výsledky nebývají vždy, ale mohou být osvědčovány i různými certifikáty. Ty však zde, i pokud jsou oficiální, nemají platnost certifikátů z formálního učení (kupř. různé řídičské průkazy) a neposkytují stupeň vzdělání.

Neformální učení je z hlediska toho, kdo se učí, učním záměrným.

Informální učení

Proces získávání vědomostí, osvojování dovedností a postojů z každodenních zkušeností, z prostředí, kontaktů. Jedná se o učení neinstitucionální, probíhající v rodině, mezi vrstevníky, v práci, ve volném čase, při sledování TV či rozhlasu, atp. Na rozdíl od formálního učení či neformálního učení je neorganizované, nesystematické a institucionálně nekoordinované.

Zatímco formální školní učení je tedy založeno především na získávání teoretických znalostí (vědět co, vědět proč) a jejich následné aplikaci v praxi, informální učení se zakládá především na v praxi získaných rutinních procedurálních znalostech (vědět jak). Tyto znalosti jsou často označovány jako personální, přímé, zkušenostní, neuvědomované nebo implicitní a „zakotvené“ v praxi. Teprve následně může být tento typ znalostí doplňován teoretickými znalostmi. Oba způsoby učení jsou rovnocenné, jen jejich zdroje jsou různé.

Informální učení je převážně učení založené na zkušenostech. Takto získané kompetence jsou obtížně srovnatelné s výsledky formálního učení a jiný je i způsob jejich identifikace (rozpoznávání) a způsob jejich hodnocení pro účely uznávání.

Vztahy mezi nimi

Až dosud dominovalo politickému myšlení formální učení. Ovlivňovalo způsoby poskytování vzdělávání i představy lidí o tom, co je to učení. Kontinuita celoživotního učení přivádí na scénu neformální a formální učení. Neformální učení stojí díky své podstatě mimo školy, odborné školy a vysoké školy. Není zpravidla chápáno jako "opravdové" učení a jeho výsledky se na trhu práce nemusí odrazit výrazným zvýšením příjmu.

Termín "celoživotní" učení zdůrazňuje časovou dimenzi: učení v průběhu života, ať již nepřetržité, nebo periodické. Nově zavedený pojem učení "v celé šíři života" ("*lifewide*") obohacuje scénu tím, že obrací pozornost na rozšíření učení, které se může odehrávat ve všech oblastech našeho života a v jakémkoliv jeho stadiu. Dimenze "v celé šíři života" zaměřuje pozornost na komplementaritu formálního, neformálního a informálního učení. To znamená, že užitečné a příjemné učení může probíhat a probíhá v rodině, ve volném čase, v životě v obci a v každodenním pracovním životě. Učení "v celé šíři života" nás také nutí, abychom si uvědomili, že vyučování a učení jsou role a činnosti, které se v různých obdobích a na různých místech mohou měnit a přecházet jedna ve druhou.

1.3 Uznávání výsledků předchozího učení jako součásti celoživotního učení

Uznávání výsledků předchozího učení jako nedílná součást celoživotního učení

K uznávání předchozího učení dochází v řadě zemí, jeho hlavní předností je, že se snaží zmapovat, co všechno již kandidát (tj. osoba, která má zájem o uznání výsledků předchozího učení a o získání kvalifikace) umí a na základě popisu a zhodnocení jeho stávajících kompetencí koncipovat individuální vzdělávací program, který je zaměřen především na doplnění kompetencí, které kandidátovi chybí k dosažení potřebné kvalifikace. Doba potřebná k získání potřebného certifikátu se tak pro něj může výrazně zkrátit.

Uznávání výsledků předchozího učení je procedura, při níž nezávislá instituce posuzuje podle určitých kritérií dříve získané vědomosti, dovednosti a kompetence a přiznává jim určitou hodnotu, která může být následně osvědčena certifikátem. Ten může být totožný s certifikátem vydávaným po složení závěrečných zkoušek ve školách, nebo jde o jiné osvědčení o kvalifikaci. Je samozřejmé, že o toto uznání žádají ti, kdo nezískali příslušné formální vzdělání.

Uznávání výsledků předchozího učení je klíčovým procesem, prostřednictvím kterého dochází ke skutečnému naplňování strategie celoživotního učení; umožňuje totiž spojování a uznávání výsledků učení se realizovaného jak v různých prostředích (*LWL lifewide learning*), tak v různém čase (*LLL lifelong learning*).

Uznávání je právě tím mechanismem, který umožňuje propojit a zhodnotit výsledky uvedených druhů a oblastí učení. To znamená, že mechanismus uznávání umožňuje ověřit a zhodnotit kompetence, znalosti a dovednosti získané nejen v různých kurzech, ale i na základě pracovní a životní zkušenosti a využít je při získávání formálního certifikátu. Základní idea uznávání výsledků předchozího učení je velmi jednoduchá – vytvořit takové podmínky, které umožní ohodnotit a uznat, tedy formálně certifikovat, dosud neuznané výsledky učení se, a to bez ohledu na místo a čas i způsob a prostředí jejich získání (*osvojení*). Další potřebné kroky vyplývají ze specifik procesu uznávání, ty zásadně odlišují ověřování a hodnocení, které je součástí tohoto procesu, od ověřování a hodnocení známého ze školního prostředí. Je třeba zpracovat vzdělávací programy tvořené z modulů coby samostatných jednotek s jednoznačně definovanými cíli a kritérii hodnocení. Takové modulární struktury umožňují hodnocení (certifikaci) dílčích kvalifikací a zlepšují prostupnost mezi jednotlivými programy v rámci systému celoživotního vzdělávání jako celku.

1.4 Uznávání výsledků předchozího učení a jeho právní zakotvení v ČR

V procesu uznávání jsou ověřovány a hodnoceny z velké části výsledky nezáměrného, zkušenostního (*informálního*) učení se; formální vzdělávání se naopak soustředí především na ověřování a hodnocení výsledků záměrného učení se.

Kandidát vstupuje do procesu uznávání jako zcela neznámý jednatel, zatímco žák či student se ve školním prostředí vzdělává řadu let, učitelé jej průběžně sledují a hodnotí. Proto se v procesu uznávání objevuje tzv. průvodce, který kandidáta celým procesem

provádí, pomáhá mu vytvořit portfolio důkazů, motivuje jej k setrvání v procesu apod. Prvním úkolem průvodce je zmapovat a doložit studijní a profesní historii kandidáta. Posledním úkolem, který průvodce vůči kandidátovi plní, je motivovat jej k dalšímu vzdělávání a nalézt pro něj odpovídající vzdělávací nabídku.

Uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení je pak založeno na vyhledávání „důkazů“ a/nebo prokazování jednotlivých hodnotícím standardem požadovaných kompetencí. Ty kompetence, které si kandidát bude potřebovat doplnit, se stanou součástí vzdělávacího programu, který bude kandidátům na některé ze škol zapojených do sítě škol poskytujících vzdělávací služby pro dospělé připraven víceméně na míru.

Uznávání výsledků předchozího učení tak rozšíří poskytování dalšího odborného vzdělávání, které vede k získání či změně úplné či dílčí kvalifikace, a zpřístupní toto vzdělávání zájemcům, kteří byli dosud odrazováni např. jeho délkou či nedostatečně věřili svým schopnostem.

Zákon č. 179/2006 Sb. o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy připravilo s dalšími zainteresovanými partnery zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů, který upravuje problematiku dalšího vzdělávání a systém uznávání předchozího učení. Tento zákon je již obsažen ve Sbírce zákonů a jeho účinnost začne 1. 8. 2007.

Tento zákon upravuje

- systém ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání,
- kvalifikace,
- kvalifikační standardy dílčí kvalifikace,
- hodnotící standardy dílčí kvalifikace,
- Národní soustavu kvalifikací,
- pravidla udělování, prodlužování platnosti a odnímání autorizace k ověřování výsledků dalšího vzdělávání,
- práva a povinnosti účastníků dalšího vzdělávání,
- působnost orgánů vykonávajících státní správu v oblasti ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání.

Zákon umožňuje uznání nabytých odborných způsobilostí, a to bez ohledu na způsob jejich nabytí, a aniž by docházelo ke snížení kvalitativních požadavků na výstupy. Tato možnost zatím podle dosavadních právních předpisů neexistovala, přestože se jedná o klíčový prvek dalšího vzdělávání.

Za tímto účelem zákon zakotvuje **Národní soustavu kvalifikací (NSK)** – veřejně přístupný registr všech úplných a dílčích kvalifikací potvrzovaných, rozlišovaných a uznávaných na území České republiky.

Zákon stanovuje, co má NSK obsahovat, jak má být strukturována, jakým způsobem a kým má být vytvářena a schvalována, a především podrobně stanovuje, jak a kým se má uskutečňovat vlastní uznávání kvalifikací.

